

Asia: VN/6935/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/15767/2021

Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia)

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja lausuu kohteliaimmin seuraavaa:

TTVK yhtyy täysin strategiassa hahmotettuihin tulevaisuuden keskeisiin kehityssuuntiin. TTVK:n näkökulmasta huolestuttavaa on erityisesti se, että IPR-loukkaukset jatkavat kasvuaan digitaalisessa toimintaympäristössä ja kollisiot lisääntyvät. Nämä oikeudenloukkaukset eivät tunne valtioiden rajoja, mikä vaikeuttaa niihin puuttumista. Laiton toiminta päättyy aina toimimaan sieltä käsin, missä kiinnijäämisriski on pienin ja mahdolliset seuraamukset kiinni jäädessä lievimmät.

EU-tasolla ongelma on tunnustettu ja komission 25.11.2020 julkaisemassa IP-toimintasuunnitelmassa niin aineettoman omaisuuden parempi suoja kuin IPR-loukkausten torjunta nostetaan esiin keskeisinä alueina. Lisäksi komissio kehottaa myös jäsenvaltioita suojaamaan ja valvomaan aineettomia oikeuksia entistä paremmin ja kehittämään omia IPR-strategioitaan komission IP-toimintasuunnitelman tavoitteiden suuntaisesti.

Luonnoksessa kansalliseksi IPR-strategiaksi oikeuksien suojaaminen ja täytäntöönpanokeinojen kehittäminen oikeudenloukkausten minimoimiseksi jää kuitenkin silmiinpistävän vähälle huomiolle. Siltä osin kuin niihin viitataan, tarkoitetaan selvästi teollisoikeuksien loukkauksia globaalissa mittakaavassa. Kuitenkin luovissa aloissa kotimaassakin on kasvupotentiaalia ja kotimaiset sisällöt ovat suojaamisen arvoisia.

Strategiassa tulisikin nimenomaisesti mainita osana toimivan ja kilpailukykyisen IPR-järjestelmän tavoitetta (5.4) tai IPR-järjestelmän kehittämisen tavoitetta (5.5) kustannustehokkaat täytäntöönpanokeinot oikeudenloukkauksiin puuttumiseksi. Yhteistyössä EU:n kanssa aineettomien oikeuksien suoja ja täytäntöönpanoa parannetaan sekä EU:n jäsenvaltioissa että kansainvälisesti lainsäädäntöä kehittämällä (esim. jo vireillä olevan digipalvelusäädöshankkeen kautta), jotta aineettomien oikeuksien loukkauksiin on toimivat keinot puuttua asianmukaisesti. TTVK:n käytännön kokemuksen pohjalta on todettava, että täytäntöönpanon ongelmat tällä hetkellä johtuvat pääosin kansallisen lainsäädännön puutteista, joiden korjaamista ei voida lykätä.

Esitetyistä konkreettisista toimenpiteistä TTVK kannattaa erityisesti IP-neuvonnan ja tiedonsaannin lisäämistä sekä IPR-koulutuksen tarjonnan vahvistamista (toimenpidekohdat 1 ja 2). Myös täytäntöönpanon varmistamisen toimivuuden tarkastelu (toimenpide 10) on lähtökohtaisesti kannatettava mutta pelkkä tarkastelu ei riitä, jo havaitut ja tarkastelussa esiin tulevat mahdolliset uudet puutteet täytyy tietenkin myös korjata ja tästä pitää olla selvä maininta IPR-strategiassa. Kun kyse on seuraavien kymmenen vuoden strategiasta, ei jo nyt tiedossa olevien puutteiden korjaamista voida jättää sen ulkopuolelle toivoen, että ongelmat häviäisivät itsestään.

Liikenne- ja viestintäministeriö tarkasteli keväällä 2021 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön aiheuttamia muutostarpeita sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttämisvelvollisuudelle ja viranomaiskäytölle (VN/7266/2021). Tässä yhteydessä TTVK toi esiin täytäntöönpanon näkökulmasta useita puutteita kansallisessa lainsäädännössä. LVM ei kiistänyt näitä puutteita mutta totesi, ettei voi kuin saattaa ne OKM:n ja TEM:n tiedoksi, koska esittelyvastuu puutteiden korjaamiseksi tarvittavista lainmuutoksista on näillä ja joiltain osin oikeusministeriöllä (28.5.2021 päivätty lausuntoyhteenveto).

TTVK ehdottaa, että IPR-strategiaan lisätään seuraavat konkreettiset toimenpiteet:

1. IP-oikeuksien suojan parantamiseksi ja täytäntöönpanon tehostamiseksi tekijänoikeus- ja muiden immateriaalioikeusrikosten maksimirangaistus nostetaan Suomessa kuuteen (6) vuoteen eli samalle tasolle kuin Ruotsissa ja Tanskassa.

Suomessa on tällä hetkellä pohjoismaiden lievin rangaistuskäytäntö IP-rikoksista ja heikoimmat edellytykset puuttua internet-ympäristössä tapahtuviin oikeudenloukkauksiin tai edes tutkia niitä. Kuten alussa totesimme, laitton toiminta päättyy aina toimimaan sieltä käsin, missä kiinnijäämisriski

on pienin ja mahdolliset seuraamukset kiinni jäädessä lievimmät. Tämä kehitys on jo alkanut. Mikäli lainsäätäjä ei tätä tiedosta ja huomioi nyt käsillä olevassa IPR-strategiassa, profiloituu Suomi strategiakauden aikana innovaatioiden sijaan lähinnä kansainvälisesti tunnetuksi piraattien turvasatamaksi.

2. Varmistetaan erityislainsäädännön perusteella oikeutettu tietojen saanti verkkoympäristössä jo tapahtuneisiin oikeudenloukkauksiin puuttumiseksi ja luvattoman käytön vähentämiseksi.

Kansallisessa lainsäädännössä on huomioitava nykyistä paremmin erityislainsäädännön perusteella oikeutettu tietojen saanti. Tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa -direktiivin 8 artiklassa ja IP-oikeuksien täytäntöönpanosta annetun direktiivin 8 artiklassa oikeudenhaltijoille säädettyjen oikeussuojakeinojen käyttö estetään Suomessa usein viittaamalla sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa välitystietojen käsittelystä säädettyyn. Kuitenkin jäsenvaltioille on em. direktiiveissä asetettu velvollisuus varmistaa, että seuraamuksia ja oikeussuojakeinoja sovelletaan. Tiedonsaantioikeus on välttämätön edellytys oikeussuojakeinojen käytölle, koska oikeussuojakeinoja ei voida käyttää anonyymiä oikeudenloukkaajaa kohtaan.

Unionin oikeusjärjestyksessä suojattujen eri perusoikeuksien välinen tasapaino ei tällä hetkellä toteudu Suomessa asianmukaisesti ja tilanne on korjattava pikimmiten.

Ehdotetut toimenpiteet (1 ja 2) IPR-osaamisen kehittämiseksi ovat hyviä, mutta toimenpiteisiin tulisi lisätä maininta tekijänoikeustietoisuuden lisäämisestä jo peruskoululaisille. Aito IP:n ymmärrys ja arvostus rakennetaan jo lapsena opituista malleista. Lisäksi IPR-osaamisen kurseja tulisi lisätä tutkintoon johtavissa koulutuskokonaisuuksissa. Strategian toimenpidekohtaan 2 tulisi lisätä maininta, että koulutustarjontaa voidaan tehdä yhteistyössä myös muiden alalla toimivien vakiintuneiden tahojen kanssa, kuten TTVK:n tai tekijänoikeusjärjestöjen. IPR-tietoisuuden lisäämiseen on varattava myös määrärahoja, joita myös muut koulutusta tarjoavat tahot kuin IPR University Center voivat hakea.

Strategian täytäntöönpanon seurannan ja resurssoinnin osalta TTVK kannattaa lämpimästi OKM:n ja TEM:n henkilöresurssien lisäämistä. Nykyiset resurssit ovat täysin riittämättömät ja kohtuuttomat ministeriön nykyiseenkin työmäärään nähden. Myös kehitystyöhön on varattava henkilöresurseja.

TTVK ry osallistuu mielellään esitettyjen toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Espoossa 21.1.2021

TTVK ry

Jaana Pihkala
toiminnanjohtaja

Pihkala Jaana
TTVK ry